

УДК 378.015.31:316.346.2

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-12\(30\)-739-757](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-12(30)-739-757)

Свідерська Галина Мирославівна кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології розвитку та консультування, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, вул. М.Кривоноса, 2, м. Тернопіль, тел.: (096) 345-64-45, <https://orcid.org/0000-0001-5654-3512>

Прокопенко Тетяна Ігорівна, студентка групи зП-41 факультету педагогіки і психології, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м.Тернопіль, вул.М.Кривоноса, 2, тел.: (096) 549-28-82

ГЕНДЕРНІ ВІДМІННОСТІ СЕКСУАЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Анотація. Стаття присвячена аналізу результатів емпіричного дослідження особливостей сексуальності та її гендерних відмінностей у студентів. На основі проведеного діагностування юнаків і дівчат 17-22 років за методикою «Оцінка сексуального профілю» О.Потьомкіної, методикою Г.Айзенка «Визначення установок до сексу» та питальником сексуального темпераменту Е.Нагоскі встановлено, що статистично значущими гендерними відмінностями у сексуальності студентів є «сексуальна сором'язливість» ($U=201$) та «цнотливість» ($U=275,5$). Це означає, що дівчата у відкритих проявах власної сексуальності є більш сором'язливими, ніж хлопці, а у взаєминах із протилежною статтю їх можуть бентежити розмови про секс чи прямі пропозиції сексуальних стосунків. Дівчата є більш вибірковими у виборі та оцінці сексуального партнера («Вибірковість» $t=3,974$), оскільки їм не байдуже, яка людина з ними поруч, які в неї особистісні характеристики і наскільки ця людина є надійною з точки зору побудови майбутньої сім'ї. Статистично значущі відмінності у показнику «Жертовність» ($t=3,139$) можуть свідчити, що студентки відзначаються більшою самовіддачею у любові, готовністю розв'язувати проблеми свого партнера нерідко поступаючись власними інтересами.

Дівчата більш ніжні, ніж хлопці («Ніжність» $U=213$), частіше проявляють чуйність, ласку; вірять у любов як у вище почуття, вміють його берегти навіть в несприятливих ситуаціях («Любов як вища цінність» $U=251$). Також для студенток характерне більш розвинене почуття обов'язку та стремління взяти на себе відповідальність за сексуального партнера і наслідки інтимних стосунків - «Відповідальність» ($U=298$). Гендерні відмінності чітко прослідковуються у системі сексуального стримування ($t=3,226$). Представниці жіночої статі, на відміну від хлопців, частіше включають свої

«сексуальні гальма» у статевих стосунках, бо для них надзвичайно важливими є зовнішні умови, деталі, контекст. **Ризиковані** чи незнайомі ситуації, новий партнер можуть підвищувати їхню тривожність щодо власних сексуальних функцій, викликати сором'язливість чи занепокоєння. Для збудження їм потрібна звична обстановка, відсутність несподіванок і стресів.

Ключові слова: сексуальність, сексуальні установки, гендерні відмінності сексуальності, студенти.

Sviderska Halyna Myroslavivna PhD in Psychology, Associate Professor of the Department of Developmental Psychology and Counseling, Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University, M. Kryvonos St., 2, Ternopil, tel.: (096) 345-64-45, <https://orcid.org/0000-0001-5654-3512>

Prokopenko Tetiana Ihorivna Student of the group ZP-41 at the Faculty of Pedagogy and Psychology, Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University, M. Kryvonos St., 2, Ternopil, tel.: (096) 549-28-82

GENDER DIFFERENCES IN STUDENTS' SEXUALITY

Abstract. The article analyzes the results of an empirical research of the peculiarities of sexuality and its gender differences in student age. Based on the diagnostics of 17-22 aged students using «Assessment of sexual profile» (O. Potemkina), Eysenk Inventory of Difitudes to Sex (EIAS), and «Sexual Temperament Questionnaire» (E.Nagoski), it was established that statistically significant gender differences in the sexuality of boys and girls are «sexual shyness» ($U=201$) and «chastity» ($U=275.5$). This means that girls are shyer than young men in open manifestations of their sexuality, and in relationships with the opposite sex, they may be embarrassed by conversations about sex or direct proposals of sexual relations. Young women are more selective in choosing and evaluating a sexual partner («Selectivity» $t=3.974$), because they care about the person they are with, about his personal characteristics, and how reliable this person is in terms of building a future family. Statistically significant differences in the «Sacrifice» indicator ($t=3.139$) may indicate that female students are more selfless in love, willing to solve their partner's problems, often sacrificing their own interests.

Girls are more tender than boys («Tenderness» $U=213$), more often show sensitivity and kindness; they believe in love as the highest feeling, and know how to protect it even in unfavorable situations («Love as the highest value» $U=251$). Also, female students are characterized by a higher sense of duty and the desire to take responsibility for their sexual partner and the consequences of intimate relationships – «Responsibility» ($U=298$). Gender differences are clearly evident in the system of sexual deterrence ($t=3.226$). Girls, unlike young men, more often include their «sexual inhibitions» in sexual relations because external conditions,

details, and context are extremely important to them. Risky or unfamiliar situations and a new partner can increase their anxiety about their own sexual functioning, and cause shyness or anxiety. To be sexually aroused, they need familiar surroundings and the absence of surprises and stress.

Keywords: sexuality, sexual attitudes, gender differences in sexuality, students.

Постановка проблеми. Сексуальність є одним із феноменів, яким зацікавлюють, маніпулюють, на якому вибудовують рекламу і заробляють немалі кошти. Її багатогранність відображається у визначеннях від «універсального поля антропогенної напруги і задоволення» [1, с.36], «взаємозалежності біологічних, психологічних, соціокультурних вимірів функціонування особистості як статевої істоти» [2, с.92] до «чуттєвості, пов'язаної із задоволенням статевого потягу» [3, с.9]. Сексуальність є невід'ємною частиною нашого життя, притаманною нам від народження до смерті. Її розвиток та особливості прояву залежать від багатьох індивідуальних та соціально-культурних факторів, від контексту історичної епохи, досягнень медицини та психологічної науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Згідно з визначенням Європейського регіонального бюро Всесвітньої Організації Охорони здоров'я (2006), сексуальність - це стержневий аспект людського буття упродовж життя, така ж вроджена потреба і функція нашого організму, як їжа і дихання. Вона включає в себе стать, гендерні ідентичності та ролі, сексуальну орієнтацію, статевий інстинкт, здатність до задоволення, близькість, репродукцію тощо (цит.за: [4, с.5]).

У сучасній науці, попри широкий інтерес до теми сексуальності, існує велика кількість різноманітних її визначень і відсутня однастайність у розумінні цього феномену. Її досліджують такі вчені, як Г.Айзенк, К.Баур, О.Володимирець, Т.Говорун, В.Гупаловська, В.Джонсон, С.Діденко, Л.Дідковська, Н.Калька, Ю.Кашпур, О.Кікінежді, Г.Келлі, О.Кернберг, О.Козлова, Р.Крукс, З.Лев-Старович, В.Мастерс, Н.Смахтіна, Н.Стрілець, Л.Харріс, А.Шиделко та інші. Як зазначає В.А.Гупаловська, відомими теоріями та моделями, які намагаються описати сексуальність людини, є: психоаналітичне розуміння (З.Фройд, К.Горні, А.Адлер, Е.Дессі, В.Райх, Е.Фромм), еволюційна теорія (В.Геодакян), психогідравлічна (А.Молль) та екологічна модель (М. Волен, Дж. Шмідт), модель подвійного контролю (Дж.Банкрофт, К.Грахам, Е.Джансен, С.Сандерс), теорія сексуального сценарію (В. Саймон, Дж. Ганьон), концепція сексуальної збудливості (Р. Вейлен), теорія «карти кохання» (Дж. Мані), теорія сексуальних стратегій (Д. Басса) [5].

А.В.Шиделко й Н.М.Калька визначають сексуальність площиною людського життя, в якій, зважаючи на стать, гендер, сексуальну орієнтацію,

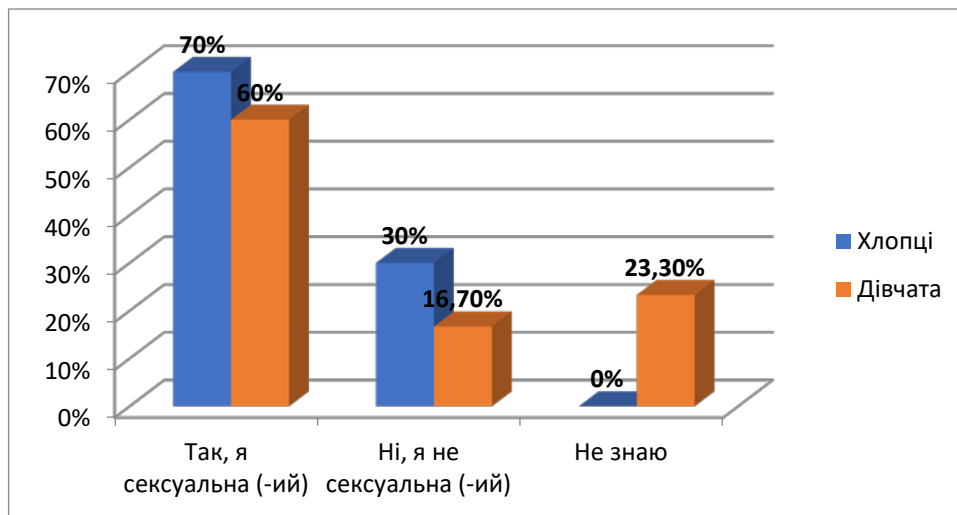
статеву просвіту та виховання, особистість проявляє себе у поведінковому, емоційно-ціннісному та смисловому аспектах, котрі наповнені такими психологічними складовими, як потяги, бажання, мрії, фантазії [6]. Сексуальність переживається і виражається у самооцінці, думках, установках, діях, ролях, здатності підтримувати і зберігати стосунки, переживати всю гаму почуттів та емоцій у кожен момент нашого життя.

Про власну сексуальність ми задумуємося у підлітковому віці через зміни у статевому дозріванні, переживання пубертатної кризи, формування міжособистісних сексуальних стосунків та індивідуальної системи цінностей. В юнацькому віці розвиток сексуальності пов'язаний із соціально-психологічною самоідентифікацією особистості, усвідомленням її самоцінності, індивідуальної неповторності та гендерною самореалізацією. Відтак досить актуальною є проблема психологічних аспектів у розвитку та становленні сексуальності молодих людей. Тому **мета статті** – емпірично дослідити психологічні особливості сексуальності студентів та виокремити її гендерні відмінності.

Виклад основного матеріалу. Емпіричне дослідження особливостей сексуальності та її гендерних відмінностей проводилося серед студентів віком від 17 до 22 років. Обсяг вибірки становив 60 осіб (30 хлопців, 30 дівчат). Опитування респондентів відбувалося за авторською анкетною «Моя оцінка сексуальності», методикою «Оцінка сексуального профілю» О.Потьомкіної, методикою Г.Айзенка та Г.Вільсона «Визначення установок до сексу», методикою визначення сексуального темпераменту Е.Нагоскі. Математична обробка результатів дослідження здійснювалася у програмі STATISTICA (IBM SPSS Statistics 21.0) із застосуванням кореляційного аналізу К.Пірсона, t-критерію Стьюдента, U-критерію Манна-Вітні та W-критерію Вілкоксона.

Як студенти розуміють і оцінюють власну сексуальність, ми прослідковували на основі проведеної авторської анкети. На перше питання «Чи вважаєте ви себе сексуальною людиною?» більшість - як хлопців, так і дівчат, ствердно відповіли. У порівнянні з дівчатами, студенти-хлопці є категоричнішими у своїх відповідях: жоден з них не вибрав варіант «не знаю» - вони або абсолютно впевнені у власній сексуальності (70%), або точно не відносять себе до категорії «сексуальних людей» - 30%. Натомість 23,3% дівчат або соромляться назвати себе сексуальними, або ще роздумують над питанням, які власні особливості включити в дане поняття (див. рис.1).

Рис.1 Розподіл відповідей студентів на питання «Чи вважаєте себе сексуальною людиною?»

Кількісно молоді люди оцінюють власну сексуальність однаково. За 10-бальною шкалою, де 1- найнижчий бал, а 10 - найвищий, середня оцінка як одних, так і других – 7. Якщо прослідкувати за кореляціями між оцінками та віком, то чим старші хлопці, тим вище вони себе оцінюють. У дівчат такої закономірності не спостерігається.

Студентки формулюють визначення сексуальності, пов'язуючи її із: привабливістю («гарний зовнішній вигляд», «уміння людини бути красивою для представників протилежної статі»), фізичним потягом («те, що викликає бажання», поведінку під назвою «я тебе хочу», «спонукає до сексу»), енергією людини («енергія, яка притягує чоловіка», «особлива енергія, яку людина відчуває і може відобразити, щоб бачили інші», «те, що йде зсередини людини»), жіночністю, недоступністю, харизмою особистості. Натомість визначення сексуальності хлопців позбавлені деталізації, «розмиті» - наприклад: «Це якась особлива аура навколо людини, яка притягує саме в сексуальному плані», «Суб'єктивна спроможність особи ввести іншу людину в стан збудження» тощо.

На питання «Сексуальна - це обов'язково красива людина?» відповіді хлопців і дівчат були практично схожими. Для більшості з них фізична краса, привабливість особистості має безпосереднє відношення до її сексуальності. Однак третина студентів не ставлять знак рівності між сексуальністю і красивою зовнішністю людини згідно прийнятих у суспільстві стандартів. Дівчата також пишуть, що краса сексуальної людини відображається у її «внутрішньому світі», це «щось таке заховане, яке не всі можуть побачити».

Щодо питання, чи є відмінність між чоловічою і жіночою сексуальністю, то тут прослідковуємо однаковість у відповідях хлопців і дівчат. 100% хлопців і 96,7% дівчат переконані, що сексуальність статей

кардинально відрізняється. Завдання описати характеристики сексуальної дівчини / хлопця охочіше і старанніше виконують студентки. Їхні відповіді є досить повні, розгорнуті і свідчать про те, що така дівчина є привабливою не тільки фізично, а й характеризується певними душевними якостями, має розвинену комунікабельність, адекватну або високу самооцінку, зазвичай веде здоровий спосіб життя, доглядає за собою, працює над зовнішнім виглядом і над власним внутрішнім світом (див. табл. 1).

Таблиця 1

Характеристики сексуальної дівчини (на думку студенток)

№	Характеристика, приклади відповідей	% вибору
1.	Має адекватну самооцінку («любить і поважає себе»)	70%
2.	Приваблива зовні («підтягнуте тіло, струнка, виразні риси обличчя»)	66,7%
3.	Має відповідні якості характеру («розумна, скромна, наполеглива, вмє за себе постояти, вихована, вмє себе представити в будь-якій ситуації, відповідальна»)	50%
4.	Має розвинутий естетичний смак («гарно одягається, яскрава, елегантна»)	50%
5.	Справжня («природня, без силікону і операцій», «небагато макіяжу»)	43,3%
6.	Особлива, неповторна («має таємничість», «у ній відчувається жіноча енергія», «та, що має родзинку в собі»)	40%
7.	Веде здоровий спосіб життя («правильно харчується, займається спортом»)	30%
8.	«Хитра», «вмє прикинутись тупою»	6,7%

Так само дівчата детально розписують характеристики і особливості сексуального хлопця (чоловіка) – див. табл.2:

Таблиця 2

**Характеристики сексуального хлопця /чоловіка
(відповіді студенток)**

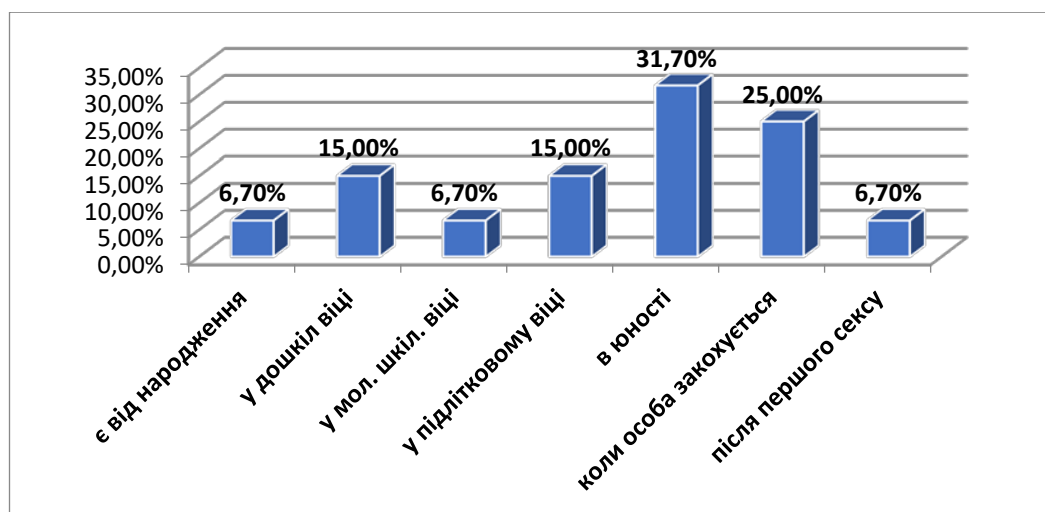
№	Характеристика, приклади відповідей	% вибору
1.	Має відповідні риси характеру («рішучий, мужній, розумний, з почуттям гумору, сильний, відважний, сміливий»)	73,3%
2.	Справжність («не обов'язково красиве обличчя або біцепси. Він просто високий і сильний, природно поводиться», «доглянутий в міру»)	70%
3.	Привабливий зовні («підтягнуте тіло, стрункий, виразні риси обличчя», «доглянутий»), з приємним голосом	60%
4.	Має адекватну самооцінку («впевнений в собі»)	56,6%
5.	Веде здоровий спосіб життя («правильно харчується, займається спортом»)	53,3%
6.	Турботливий, люблячий («вмє подбати про партнерку, щирий, відповідальний за свої слова і вчинки»)	53,3%
7.	Має розвинутий естетичний смак («гарний одяг, костюм, дорогі парфуми»)	46,7%
8.	Джентльмен, харизматичний	40%

Щодо відповідей юнаків, то вони є досить простими, на кшталт: «Сексуальна дівчина - красива», «має особливу міміку, жести, погляд, голос». Яким є сексуальний хлопець - вони не вказують.

Як бачимо, у студентських відповідях впадає у вічі суперечливість: спочатку вони пишуть, що сексуальність обох статей кардинально відрізняється. А згодом наводять практично ідентичні характеристики сексуальних хлопців і дівчат (адекватна самооцінка, здоровий спосіб життя, певні риси характеру, зовнішня привабливість тощо). Вказані розбіжності можемо пояснити хіба що невмінням молодих людей семантично розмежовувати поняття сексуальності, репродуктивності, сексуальної привабливості, статевої тощо.

Факторами, які сприяють розвитку сексуальності, на думку дівчат, є впевненість у собі, любов до себе, висока самооцінка, обізнаність у питаннях статі. Дівчата охочіше, ніж хлопці, дають відповіді на питання про сексуальність, аналізують її аспекти, рефлексують про значення цього феномену у їхньому житті, а відтак є відкритими до нових знань. Однак сексуальна просвіта необхідна обом статям – її прогалини видно неозброєним оком, наприклад, у відповідях на питання «Коли, на вашу думку, людина стає сексуальною?»: тільки 6,7% студентів вказують, що сексуальність є від народження. По 15% хлопців і дівчат вважають, що сексуальність з'являється у дошкільному та підлітковому віці, 31,7% - коли особа закохується, і 6,6% - після першого статевого акту (див. рис. 2).

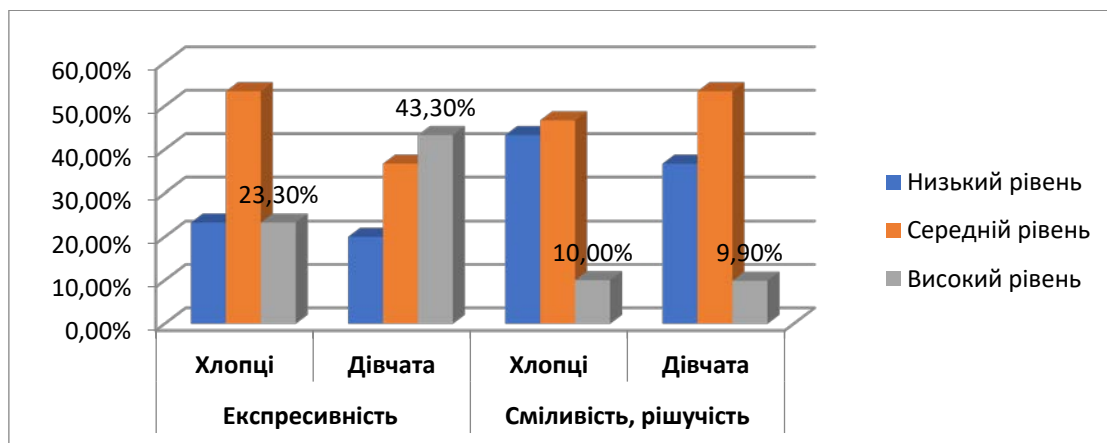
Так само про низький рівень сексуальної освіченості свідчать і відповіді студентів на питання «Коли людина перестає бути сексуальною?». Наприклад, 18,3% хлопців і дівчат вважають, що це стається, якщо особа перестає жити сексуальним життям, 20% - коли старіє, 32% - коли перестає доглядати за собою. І тільки 26,7% студентів дають правильну відповідь на запитання – «ніколи».

Рис. 2 Відповіді студентів на питання «Коли, на вашу думку, людина стає сексуальною?»

На питання: «Які фільми, на вашу думку, варто дивитися для кращого розуміння сексуальності?» юнаки не наводять прикладу жодного фільму. Можливо, вони лінуються проаналізувати те, що дивилися і що має стосунок до людської сексуальності. Або їм реально бракує досвіду переглядів кіноматографічних стрічок, котрі могли би посприяти у розумінні феномену сексуальності. Щодо дівчат, то вони згадують такі фільми, як: «Зрада», «Кралечка», «50 відтінків сірого», «Красуня на всю голову»; окремі респондентки обмежуються констатацією, що це «фільми для категорії 18+», однак серед наших досліджуваних обох статей явно відчувається брак знань про якісну продукцію цієї тематики. Те саме бачимо і щодо спроб навести приклади книг чи публікацій про сексуальність, які вони читали або хотіли б прочитати. Знову не хлопці, а тільки дівчата згадують книги: А.Піза «Чому чоловіки хочуть сексу, а жінки любові», С.Харві «Відверта розмова без купюр: як знайти, зрозуміти і утримати чоловіка», Е.Л.Джеймс «50 відтінків сірого», С.Примаченко «До себе ніжно» тощо. Але, як бачимо, в цьому списку немає справжньої наукової літератури. Більшість – це популярні видання, які не пов'язані з сучасними дослідженнями людської сексуальності, або художні твори, розраховані на масового читача.

Наукові розвідки останніх десятиліть переконливо свідчать, що юнацький вік – це час, коли сексуальність починає набувати все більшої ваги, впливає на формування Я-концепції молодого людини та її ідентичності. Саме у цей період хлопці та дівчата намагаються встановлювати тісні емоційні зв'язки та будувати інтимні стосунки, формувати відповідні установки щодо сексуальності та сексуального життя. Дослідження установок у сфері сексу і з'ясування особливостей сексуальності молодих людей ми проводили на основі «Методики оцінки сексуального профілю» О.Ф.Потьомкіної. Результати за першою шкалою «Експресивність» дозволили нам побачити, що бурхливий прояв своїх почуттів, емоційна виразність, розкутість у реакціях більше притаманні дівчатам (43,3%), аніж хлопцям (23,3%) – див. рис. 3.

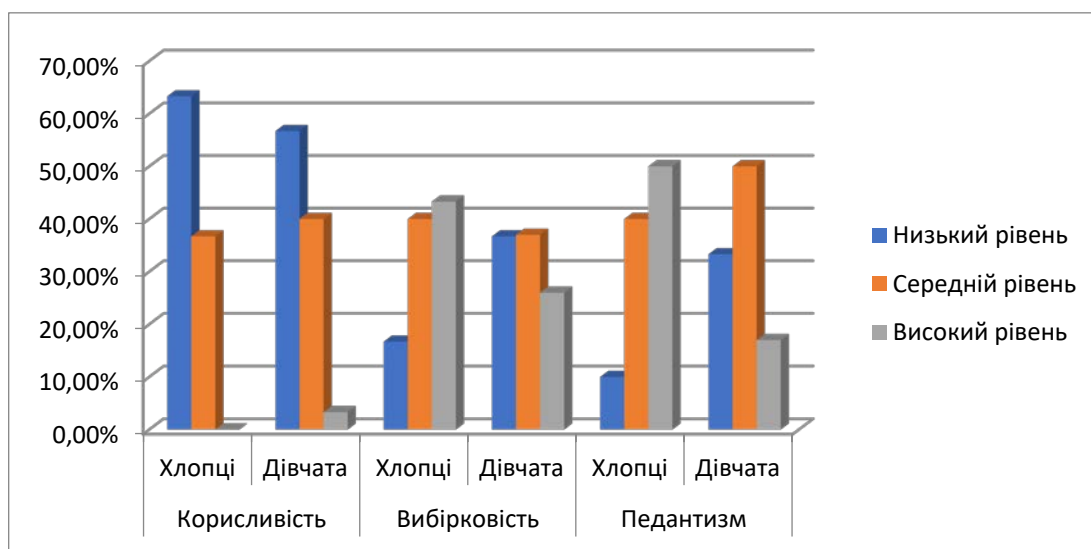

Рис.3 Гендерні відмінності за шкалами «Експресивність» і «Сміливість, рішучість» (методика оцінки сексуального профілю О.Потьомкіної)

За шкалою «Сміливість, рішучість», високі показники спостерігаються тільки у 9,9% дівчат і 10% юнаків (рис. 3). В основному, трохи більший відсоток дівчат (53,4%) характеризуються середніми показниками сміливості і рішучості, бо хлопців з таким результатом 46,7%. Тобто як дівчата, так і юнаки, можуть переживати страх у спілкуванні з особами протилежної статі і часом бути невпевненими у своїх сексуальних можливостях.

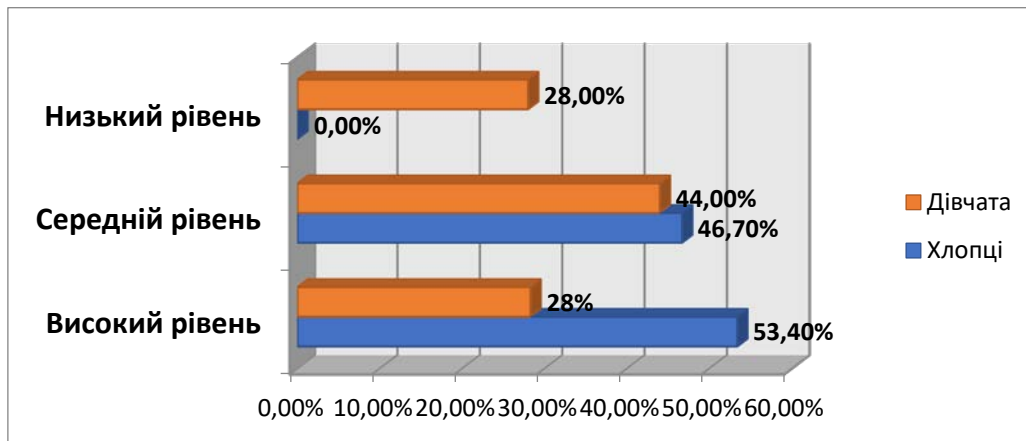
Також не бачимо особливих розбіжностей у показниках корисливості. Більшість студентів (63,3%) та студенток (57%) характеризуються низькою орієнтацією на матеріальну вигоду в сексуальному спілкуванні (див. рис. 4).

Рис.4 Показники хлопців і дівчат за шкалами «Корисливість», «Вибірковість», «Педантизм» (методика О. Потьомкіної)

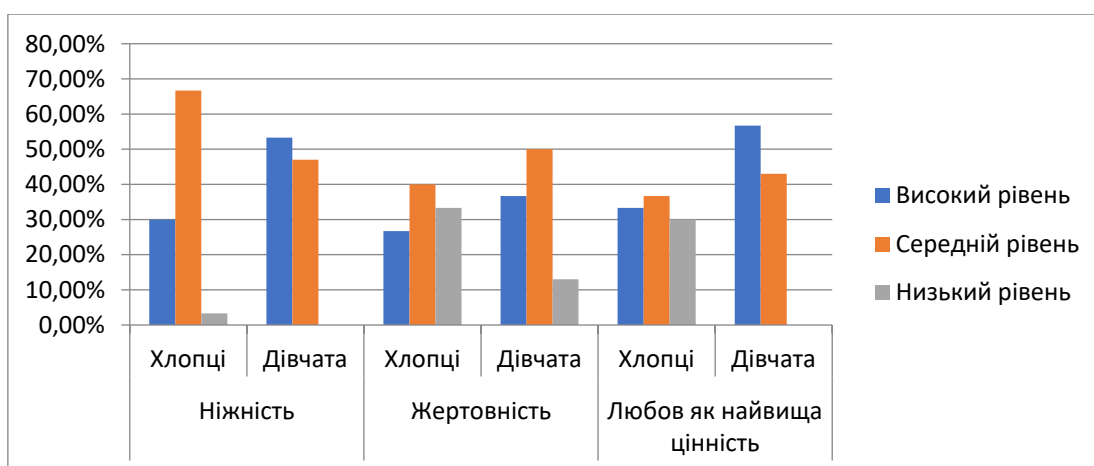
Щодо шкали «Вибірковість», то строгі критерії в оцінці сексуального партнера, висока вибагливість більше притаманні дівчатам, ніж юнакам. Так, високий рівень вибірковості мають 37% дівчат і 16,7% хлопців, низький рівень – 43,3% студентів чоловічої статі і 26% жіночої (рис. 4). Так само високий рівень надмірної уваги до обстановки, в якій здійснюються інтимні контакти, огида до нечистоплотного партнера притаманні 33% дівчат і тільки 10% хлопців, а низьким рівнем педантичності характеризуються 50% юнаків і 17% дівчат.

Високий ступінь сексуальної активності (за шкалою «Гіперсексуальність») більше притаманний представникам чоловічої статі. Зокрема, високий рівень сексуальності мають 53,4% хлопців і тільки 28% дівчат, що є варіантом норми для їхньої вікової категорії. Як бачимо з рис. 5, низький рівень сексуальної активності у 28% дівчат і 0% юнаків. Це свідчить про те, що хлопці більшою мірою, ніж дівчата, не схильні стримувати сексуальні імпульси та прояви власної сексуальності. Натомість дівчата є більше ніжними та жертвовними (див рис.6).

Рис.5 Гендерні відмінності за шкалою «Гіперсексуальність» (методика О. Потьомкіної)

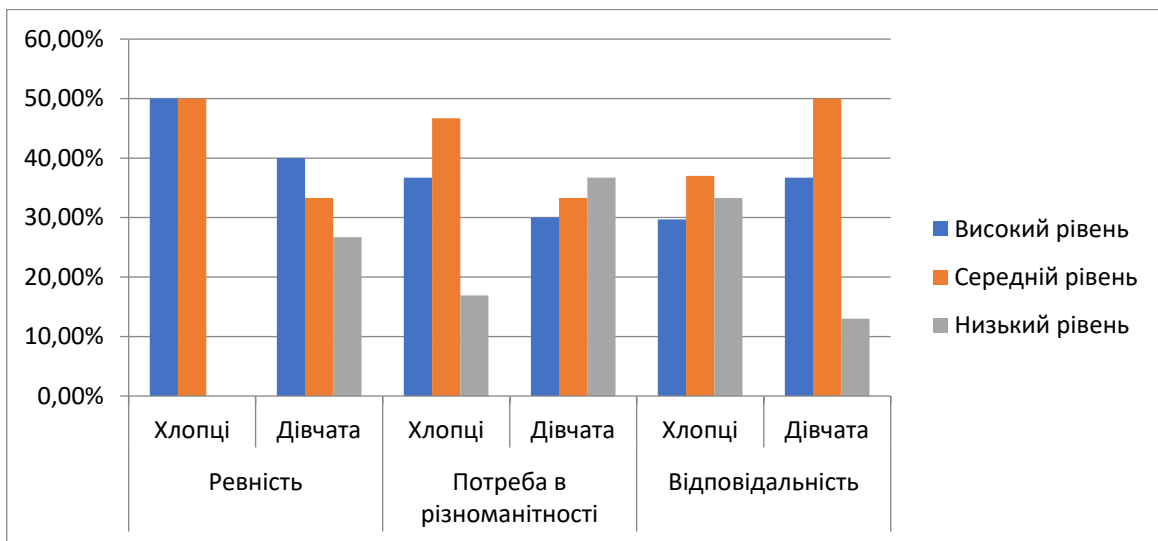
Прояв ніжності, чуйності, ласки до сексуального партнера притаманне і хлопцям, і дівчатам, однак більша частина дівчат має високий рівень ніжності (53%), а вже юнаків із такими показниками суттєво менше – 30% (див. рис. 6). Студенткам притаманний дещо вищий рівень жертвності - стремління, поступаючись своїми інтересами, використовувати свої сили та можливості для розв'язання проблем сексуального партнера, велика самовіддача в любові. Так, високим рівнем за цією шкалою характеризуються 37% дівчат і 26,7% хлопців, низький рівень мають 33,3% юнаків і 13% дівчат. Також спостерігаємо більшу кількість студенток, для яких любов є вищою цінністю, почуттям, яке зберігають навіть у несприятливих обставинах (рис.6).

Рис.6 Відмінності у показниках хлопців і дівчат за шкалами «Ніжність», «Жертвність», «Любов як найвища цінність» (методика О. Потьомкіної)

Згідно з отриманими даними, дівчата, на відміну від хлопців, є більш обов'язковими і відповідальними за наслідки сексуальних стосунків. Щодо наявності сильного почуття ревності, невміння справитися з підозрілістю,

нав'язливі конфлікти на ґрунті ревності, то нами не виявлено жодного хлопця із низьким рівнем ревності. Половина з них має високі показники і половина середні (див рис.7). У студенток спостерігаємо більшу різноманітність – 40% дівчат з високими показниками ревності, 33,3% з середніми та 26,7% - з низькими. Щодо потреби у різноманітності сексуальних контактів, їх способів та форм, то як демонструє рис.7, більша частина хлопців-студентів характеризується високими (36,7%) і середніми показниками (46,7%). Щодо дівчат-студенток, то вказана характеристика практично однаково представлена на всіх рівнях (30%, 33,3%, 36,7%).

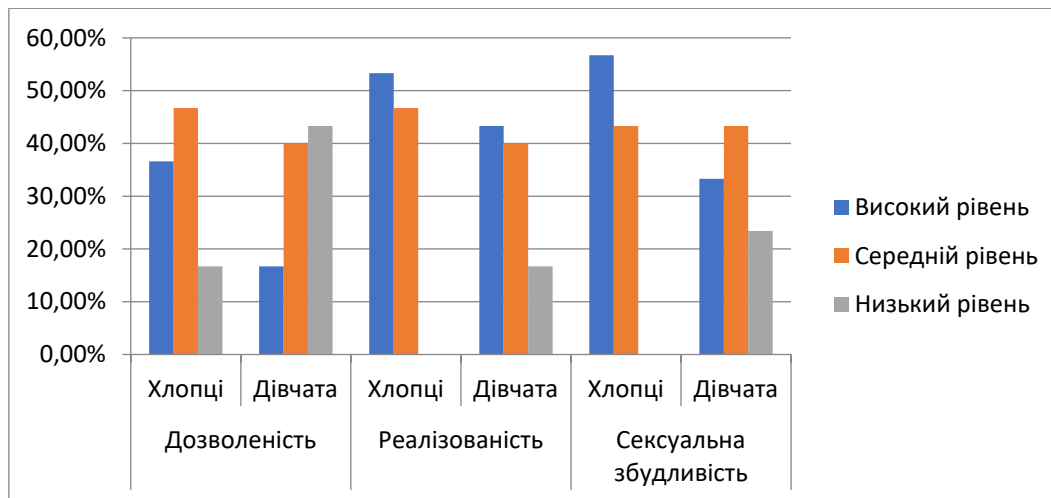

Рис.7 Гендерні відмінності за шкалами «Ревність», «Потреба в різноманітності» та «Відповідальність» (методика О. Потьомкіної)

Наступною у діагностиці особливостей сексуальності студентів була методика Г.Айзенка та Г.Вільсона «Питальник установок до сексу». Як відомо, сексуальні установки – це певні особливості ставлення людини до сексу, які проявляються в її уявленнях про те, що є припустимим і неприпустимим у сексуальній поведінці як власній, так і чужій. Сексуальні установки є динамічними, формуються в процесі індивідуального розвитку завдяки основним інститутам соціалізації та попередньому сексуальному досвіду. На основі проведених досліджень Г. Айзенк виділив такі сексуальні установки, як: дозволеність; реалізованість; сексуальна невротичність; знеособлений секс; порнографія; сексуальна сором'язливість; відраза до сексу; сексуальна збудливість; фізичний секс; агресивний секс; цнотливість. Розглянемо та проаналізуємо отримані нами результати.

У першій шкалі «Дозволеність» високі та середні показники хлопців (36,6% та 46,7% відповідно) демонструють, що вони характеризуються спокійнішим ставленням до сексу, рішуче виступають проти релігійних чи старомодних уявлень про «правильне» і «належне» у цій сфері (див. рис. 8).

На відміну від дівчат, хлопці-студенти не стурбовані проблемами невинності, легко приймають секс до шлюбу і розглядають його перш за все як задоволення, котре не повинно хвилювати нікого, крім «згодних» сторін. Натомість дівчата ставляться до сексуальних стосунків серйозніше, поважають інститут шлюбу і сім'ї та не підтримують «аморальність» у жодному вигляді. Про такі оцінки свідчать їх низькі (43,3%) і середні (40%) показники за шкалою «Дозволеності» (див. рис. 8).

Рис.8 Результати хлопців і дівчат за шкалами «Дозволеність», «Реалізованість» та «Сексуальна збудливість» питальника установок до сексу Г.Айзенка, Г.Вільсона

За шкалою «Сексуальна реалізованість» високим рівнем характеризуються трохи більше половини хлопців (53,3%) і 43% дівчат; низький рівень має 16,7% дівчат і жодного хлопця. Тобто, як бачимо з рис.8, більшість представників чоловічої статі вважають себе реалізованими у сексуальній сфері, їм подобається ця частина власного життя, натомість дівчата не проти покращення власних сексуальних стосунків.

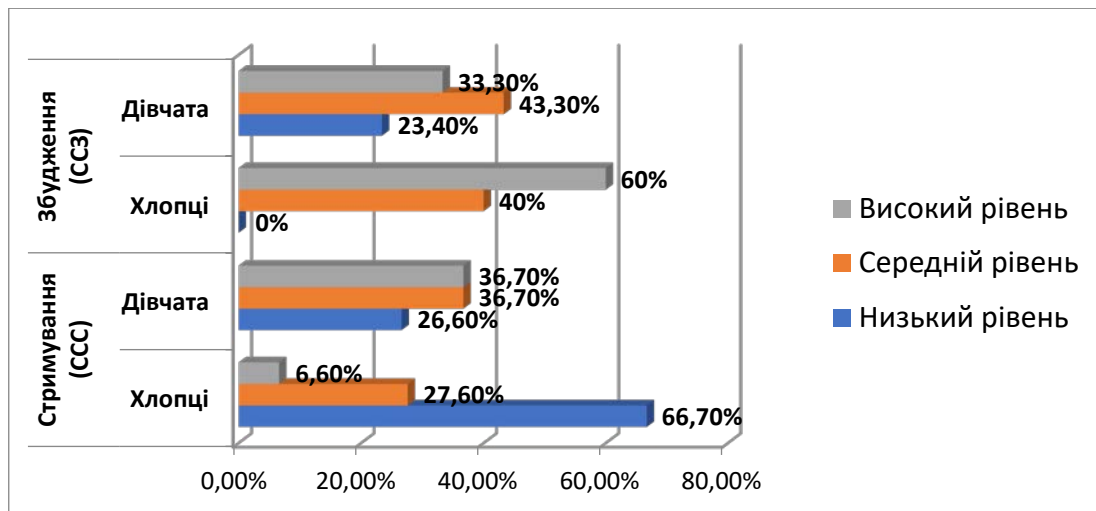
Високі показники за шкалою «Сексуальна збудливість», або висока сексуальна чутливість, мають 56,7% хлопців і 33% досліджуваних дівчат. 43,3% студентів обох статей мають середній рівень збудливості в сексуальній сфері, і тільки для 23,4% дівчат, щоб прийти в стан сексуального збудження, потрібна ціла низка певних умов (див. рис. 8), чого не спостерігаємо у хлопців.

Отримані нами результати доповнимо дослідженням за методикою визначення сексуального темпераменту Е.Нагоскі [7], яка базується на моделі подвійного контролю сексуальної реакції Е.Янссена і Дж. Бенкрофта і допомагає з'ясувати рівень сексуального збудження та рівень сексуального гальмування (стримування) особистості. Згідно отриманих нами даних, абсолютна більшість хлопців (66,7%) характеризуються низькими показниками стримування, тобто вони не надто чутливі до будь-яких причин

не збуджуватися сексуально. Відчуваючи сексуальне збудження, студенти не відволікаються, і їх навряд чи можна описати як сексуально сором'язливих (див. рис. 9). Більшість обставин можуть здаватися їм сексуально прийнятними. Найважче в сексі для таких людей стримуватися. Серед дівчат з низькими показниками сексуального гальмування є тільки 26,6%. (рис.9).

Середній рівень стримування притаманний 27,6% хлопців і 36,7% дівчат. Чи задіє така особа свої «сексуальні гальма», значною мірою залежатиме від контексту. Ризиковані чи незнайомі ситуації, новий партнер можуть підвищувати їхню стурбованість щодо власних сексуальних функцій, викликати сором'язливість чи відволікати. Контекст, у якому вони легше збуджуються, - це менший ризик і більш знайома обстановка. Щоразу, коли їхній рівень стресу, зокрема, занепокоєння, пригнічення чи виснаження, підвищується, вони можуть втрачати інтерес до сексуальних сигналів (див. рис. 9).

Рис. 9 Результати хлопців і дівчат за методикою дослідження системи сексуального збудження/стримування Е.Натоскі

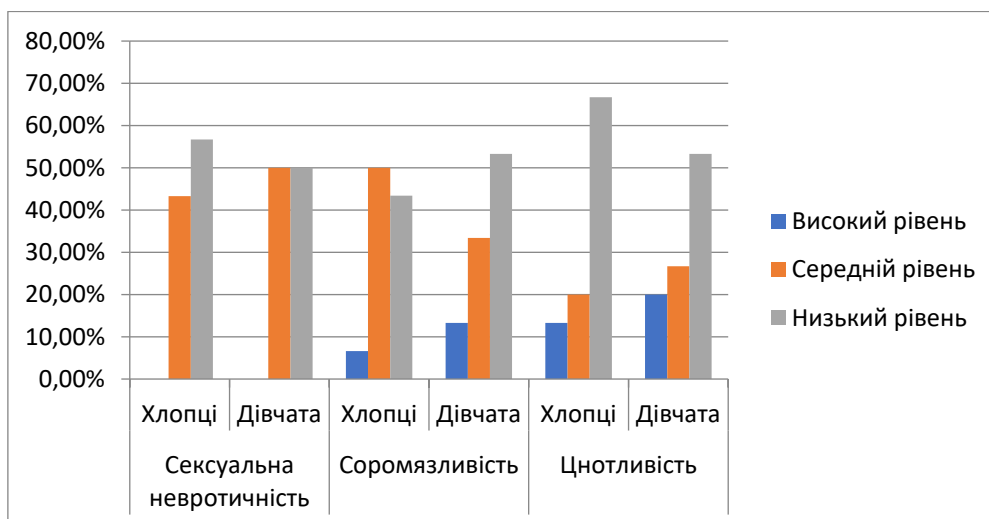
Високі показники сексуального гальмування мають меншість хлопців (тільки 6,6%) і третина (36,7%) дівчат. Вони досить чутливі до будь-яких причин не збуджуватися сексуально. Їм необхідна атмосфера повної довіри й розкнутості, щоб збудитися. Найкраще, коли їх не кваплять і не тиснуть на них. Цих осіб легко відвернути від сексу.

Щодо системи сексуального збудження (ССЗ), то її низький показник притаманний 23,4% дівчат і жодному (0%) із досліджуваних хлопців. Ці молоді люди із низьким показником сексуального збудження не надто чутливі до сексуальних стимулів, і їм потрібно докладати навмисних зусиль, щоб спрямувати свою увагу в цьому напрямку. Малоімовірно, що нові ситуації видадуться їм сексуальнішими, ніж уже знайомі (див. рис. 9). Середні показники СЗ притаманні 43,3% дівчат і 40% юнаків. Чутливість до

сексуальних стимулів у таких людей залежить від контексту. У романтичних чи еротичних ситуаціях вони з готовністю налаштовуються на сексуальні подразники, а у ситуаціях, далеких від романтики та еротизму, привернути їхню увагу до сексу важко.

Високі показники сексуального збудження спостерігаємо у 60% хлопців і 33,3% дівчат. Такі особи є досить чутливими до сексуально релевантних стимулів, можливо, навіть до тих, які більшість не вважає особливо збудливими, як, наприклад, запах чи смак. Їх може захоплювати новизна, широкий діапазон контекстів може видаватися сексуальним. Такі люди можуть прагнути сексу, щоб позбутися стресу, крім того, вищий показник СЗ пов'язаний із більшим ризиком сексуальної компульсивності.

Далі проаналізуємо отримані нами результати за шкалою «Сексуальна невротичність». Оскільки ні дівчата, ні хлопці не мають показників високого рівня, то можемо стверджувати, що незадоволеність чи розчарування у сексуальному житті (якщо такі мають місце) не призводять до виникнення у них невротичних сексуальних реакцій. Більшість студентів як однієї статі, так і іншої, мають низькі показники невротичності. Тобто для них їхня сексуальність не є проблемною, а якщо і виникають труднощі і негаразди, то вони є тимчасовими та їх успішно вирішують (див. рис. 10). Половина дівчат, які мають середні показники, можуть легко збентежуватися чи засмучуватися через свої думки або вчинки стосовно сексуальної сфери, і тим самим можуть робити для себе лише гірше.

Рис. 10 Оцінка сексуальної невротичності, сором'язливості та цнотливості хлопців і дівчат («Питальник установок до сексу» Г.Айзенка, Г.Вільсона)

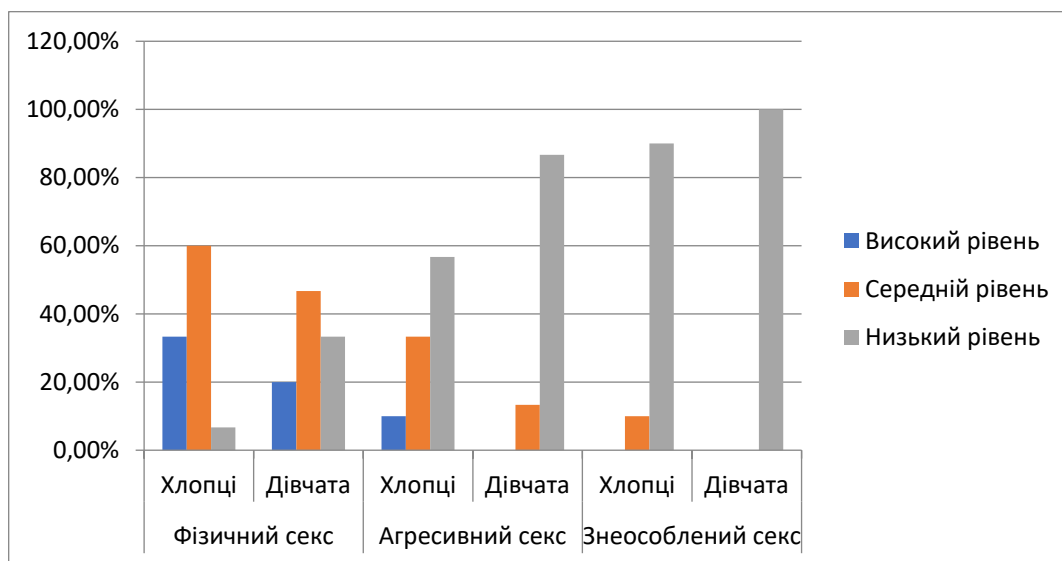
Також трохи більше половини студенток (53,3%) мають низький рівень сексуальної сором'язливості— див. рис. 10. Половина хлопців характеризуються середнім рівнем сором'язливості у сексуальній сфері, у той

час як дівчат з такими показниками менше – 33,4%. Це означає, що вони не почуваються вкрай нервово у стосунках із протилежною статтю, їх не бентежать розмови про секс і вони не бояться сексуальних стосунків.

За наступною шкалою «Цнотливість» тільки п'ята частина (20%) представниць жіночої статі мають високі бали (див. рис.10), що може свідчити про їхні спроби утриматися від найменших проявів сексуальної пристрасті, від думок на цю делікатну тему. Низький рівень цнотливості, який притаманний більшості - 53,3% дівчат і 66,7% хлопців, вказує на нормальне, звичне ставлення до цієї проблеми на рівні типової поведінки.

Наступна шкала методики Г.Айзенка - «Фізичний секс» має відношення до активного прагнення реального статевого контакту. Як бачимо з рис. 11, високі бали за цією шкалою притаманні 33,3% хлопців і тільки п'ятій частині дівчат. Таким людям дуже важливо опинитися на висоті у ліжку зі своїм партнером; вони цінують це набагато вище, ніж, скажімо, духовні якості. Більшість хлопців (60%) і дівчат (46,7%) мають середні показники за даною шкалою, що може свідчити про те, що вони не ставлять секс на найвище місце і виключно самому статевому акту не приділяється особлива увага за рахунок інших сторін любовних стосунків.

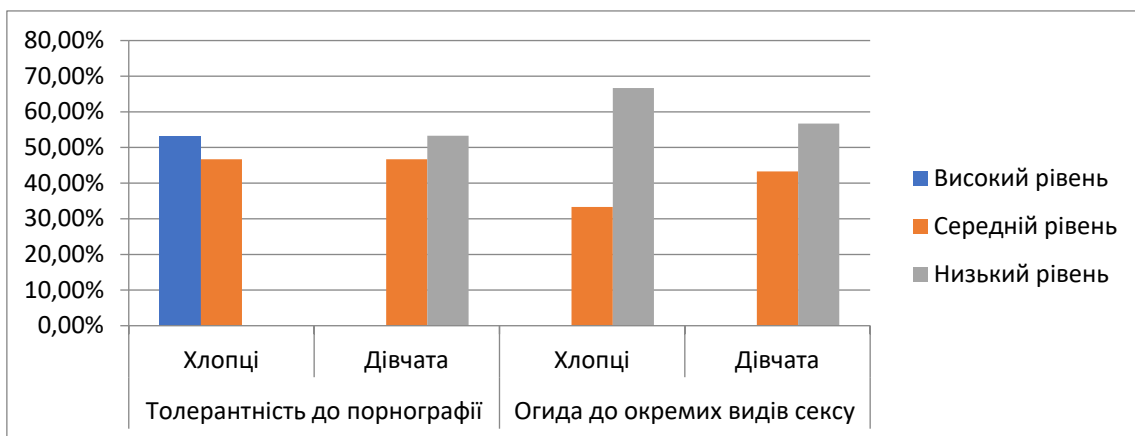
Ще одна шкала методики діагностує схильність до «агресивного сексу» (рис.11). Абсолютна більшість дівчат (86,7%) і більша частина хлопців (56,7%) не мають вказаної схильності до агресії під час статевого акту, бажання пригнічувати партнера, принижувати його. Серед респондентів, які набрали високі бали за вказаною шкалою, є тільки 10% хлопців. Решта молодих людей зовсім не схильні до ворожості і агресивних імпульсів у стосунках зі своїми коханими.

Рис. 11 Відмінності у ставленні до фізичного, агресивного та знеособленого сексу хлопців і дівчат (методика Г.Айзенка, Г.Вільсона «Питальник установок до сексу»)

Щодо схильності молодих людей до «знеособленого сексу», то отримані нами результати свідчать, що абсолютна більшість хлопців (90%) і всі дівчата (100%) не сприймають сексуального партнера тільки як об'єкт для отримання чуттєвого задоволення (рис.11). Кожен з них - це неповторна особистість із своїми індивідуальними особливостями, той, кого треба любити, поважати, той, хто має певний характер і темперамент, який потрібно враховувати в інтимно-особистісному спілкуванні.

Проведене нами емпіричне дослідження чітко показує, що юнаки та дівчата мають досить сучасні погляди на сексуальні стосунки, вони адекватно ставляться до даної сфери життя, сприймають секс як нормальну, здорову фізіологічну потребу. Про це свідчать також наявність низьких показників огиди до окремих видів сексу, які мають більшість студентів (66,7%) та більше половини студенток – 56,7% (див. рис.12).

Рис. 12 Оцінка толерантності хлопців і дівчат до порнографії та огиди до окремих видів сексу (методика Г.Айзенка, Г.Вільсона «Питальник установок до сексу»)

43,3% дівчат та третина (33,3%) хлопців можуть бути достатньо делікатними у питаннях сексуальності і з огидою реагувати на деякі види сексу, які вважають неприйнятними особисто для себе. Також більша частина хлопців (53,3%) характеризується високим рівнем толерантності до порнографії (чого не скажеш про дівчат). Юнаки є більшими прихильниками такого виду продукції, вони отримують задоволення від малюнків чи фотографій, де зображені сексуальні сюжети або словесно описані сексуальні сцени у максимально відвертій формі (рис.12).

Як бачимо, у власному сексуальному житті молоді люди не схильні до вияву агресивності чи ворожості до свого партнера, до намагання домінувати над ним або принижувати його. Дівчата характеризуються більшою ніжністю і турботливим ставленням до коханої людини, вони є відповідальнішими в любові, відзначаються неприйнятністю матеріальних розрахунків у коханні та у сексуальних контактах, їм притаманне розвинене почуття обов'язку перед

партнером та готовність брати на себе відповідальність за наслідки сексуальних стосунків. Натомість хлопці частіше виявляють потребу в урізноманітненні своїх сексуальних контактів, їх способів та форм, відкритіше, ніж дівчата, проявляють цікавість до різного роду еротичного та порнографічного матеріалу для урізноманітнення свого власного сексуального репертуару.

Щоб з'ясувати значущі гендерні відмінності у сексуальності юнаків і дівчат, ми застосували методи математичного аналізу, зокрема, t-критерій Стьюдента, U-критерій Манна-Вітні та W-критерій Вілкоксона у програмі SPSS Statistics 21.0. Згідно отриманих результатів статистично значущими гендерними відмінностями у сексуальності хлопців і дівчат студентського віку є «сексуальна сором'язливість» ($U=201$) та «цнотливість» ($U=275,5$). Це означає, що дівчата оцінюють себе як більш сором'язливих у відкритих проявах власної сексуальності, а у взаєминах із протилежною статтю їх можуть бентежити розмови про секс, прямі пропозиції сексуальних стосунків.

Дівчата є більш вибірковими у виборі та оцінці сексуального партнера («Вибірковість» $t=3,974$), оскільки їм не байдуже, хто з ними поруч, який він партнер і чи зможе він забезпечити гіпотетичне майбутнє їхнім дітям. Також враховуючи статистично значущі відмінності у показнику «Жертвовність» ($t=3,139$), можемо сказати, що студентки можуть відзначитися великою самовіддачею у любові і, поступаючись власними інтересами, використовувати свої сили та можливості для розв'язання проблем сексуального партнера.

Вони є більш ніжними, ніж хлопці («Ніжність» $U=213$), частіше проявляють чуйність, ласку; вірять у любов як у вище почуття, вміють його берегти навіть в несприятливих ситуаціях - «Любов як вища цінність» ($U=251$). Також дівчата мають вище почуття обов'язку та стремління взяти на себе відповідальність за сексуального партнера і наслідки інтимних стосунків - «Відповідальність» ($U=298$).

Гендерні відмінності чітко прослідковуються у системі сексуального стримування ($t=3,226$). Представниці жіночої статі, на відміну від хлопців, частіше включають свої «сексуальні гальма» у статевих стосунках, бо для них надзвичайно важливими є зовнішні умови, деталі, контекст. Ризиковані чи незнайомі ситуації, новий партнер можуть підвищувати їхню тривожність щодо власних сексуальних функцій, викликати сором'язливість чи занепокоєння. Для збудження їм потрібна звична обстановка і відсутність несподіванок і стресів.

Висновки. У своєму емпіричному дослідженні ми спробували з'ясувати психологічні особливості сексуальності студентів і виокремити статистично значущі гендерні відмінності. Завдяки авторській анкеті ми проаналізували, як респонденти розуміють поняття сексуальності, чи вважають себе сексуальною людиною, наскільки високо її оцінюють, чи існує в свідомості хлопців та

дівчат уявлення про зв'язок між фізичною привабливістю людини та її сексуальністю; якими є відмінні риси між чоловічою і жіночою сексуальністю, якими характеристиками наділяють респонденти сексуальну дівчину (жінку) та сексуального хлопця (чоловіка), якими є чинники, що сприяють розвитку сексуальності молодих людей. За «Методикою оцінки сексуального профілю» О.Ф.Потьомкіної ми з'ясували особливості сексуальної поведінки хлопців і дівчат, оцінюючи такі її форми, як експресивність; сміливість, рішучість; корисливість; вибірковість; гіперсексуальність; делікатність; ніжність; жертвовність; відповідальність; кохання як найвищу цінність; ревності; потребу в різноманітності. Також за допомогою методики Г.Айзенка досліджували установки студентів щодо сексу за шкалами: дозволеність, реалізованість, сексуальна невротичність, знеособлений секс, порнографія, сексуальна сором'язливість, цнотливість, відраза до сексу, сексуальна збудливість, фізичний та агресивний секс. Завдяки методиці визначення сексуального темпераменту Е.Нагоскі визначили особливості сексуального збудження та сексуального гальмування (стримування) молодих людей.

Проведений статистичний аналіз отриманих результатів показав, що значущими гендерними відмінностями сексуальності студентів є сексуальна сором'язливість та цнотливість, вибірковість, жертвовність, ніжність, любов як вища цінність, відповідальність і система сексуального стримування. У своїй сексуальній поведінці дівчата зазвичай є більш сором'язливими, ніж хлопці, вони не так відкрито демонструють інтерес до зовнішнього боку сексуальних атрибутів, однак їхнє ставлення до кохання як цінності дозволяє не тільки частіше проявляти ніжні почуття до партнера, але й брати на себе більшу частину відповідальності в інтимних стосунках та бути достатньо ретельними у виборі та оцінках сексуального партнера.

Дівчата, на відміну від хлопців, частіше є сексуально стриманими в інтимних стосунках, бо для них важливим є контекст, зовнішні умови, деталі. Ризиковані чи незнайомі ситуації, поведінка партнера можуть підвищувати їхню тривожність щодо власних сексуальних функцій, викликати сором'язливість чи занепокоєння. Для збудження їм потрібна звична обстановка і відсутність несподіванок чи стресів.

Проведене нами дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми сексуальності. **Перспективою для наукових розвідок** у цій тематиці вважаємо глибше дослідження відмінностей в установках щодо сексуального життя одружених та неодружених осіб, зв'язок сексуальності із психологічним та емоційним благополуччям особистості, особливості сексуальності людини на різних етапах онтогенезу тощо.

Література:

1. Калуга В.Ф. Приречена сексуальністю. Проблема ідентичності людини з огляду на її сексуальну природу: [монографія] Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2011. 488 с.

2. Ткалич М.Г. Гендерна психологія: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Академвидав, 2011. 248 с.
3. Діденко С.В., Козлова О.С. Психологія сексуальності: підручник. Київ: Академвидав, 2009. 304 с.
4. Седих К., Зозуль Т. Сексуальність: психологія, біологія, культура: навчальний посібник. Полтава: Астроя, 2021. 246 с.
5. Гупаловська В.А. Теорії та моделі сексуальності: чи є місце для духовності? *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Психологія.* Острог, 2016. Вип. 3. С. 54-64.
6. Шиделко А.В., Калька Н.М. Особливості чоловічої сексуальності: психологічний аспект. *Теорія і практика сучасної психології.* 2020. №1. Т.1. С.97-100.
7. Нагоскі Е. Як бажає жінка. Правда про сексуальне здоров'я / пер. з англ. В.Зенгви. Харків: Книжковий клуб сімейного дозвілля, 2019. 480 с.

References:

1. Kaluha, V.F. Pryrechena seksualnistiu. Problema identychnosti liudyny z ohliadu na yii seksualnu pryrodu [Doomed by sexuality. The problem of human identity in view of its sexual nature]: [monohrafiia] Nizhyn : Vydavets PP Lysenko M.M., 2011. 488 s. [in Ukrainian].
2. Tkalych, M.H. Henderna psykholohiia [Gender psychology]: navch.posibnyk dlia studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv. Kyiv: Akademvydav, 2011. 248 s. [in Ukrainian].
3. Didenko, S.V., Kozlova O.S. Psykholohiia seksualnosti [Psychology of sexuality]: pidruchnyk. Kyiv: Akademvydav, 2009. 304 s. [in Ukrainian].
4. Sedykh, K., Zozul T. Seksualnist: psykholohiia, biolohiia, kultura [Sexuality: psychology, biology, culture]: navchalnyi posibnyk. Poltava: Astraia, 2021. 246 s. [in Ukrainian].
5. Hupalovska, V.A. Teorii ta modeli seksualnosti: chy ye mistse dlia dukhovnosti? [Theories and models of sexuality: is there a place for spirituality?] *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Serii: Psykholohiia.* Ostroh, 2016. Vyp. 3. S. 54-64. [in Ukrainian].
6. Shydelko A.V., Kalka N.M. Osoblyvosti cholovichoї seksualnosti: psykholohichni aspekt. *Teoriia i praktyka suchasnoi psykholohii* [Features of male sexuality: psychological aspect]. 2020. №1. Т.1. S.97-100. [in Ukrainian].
7. Nagoski E. Yak bazhaie zhinka. Pravda pro seksualne zdorovia [As a woman wishes. The truth about sexual health] / per. z anhl. V.Zenhvy. Kharkiv: Knyzhkovyi klub simeinoho dozvillia, 2019. 480 s. [in Ukrainian].